

ข่าว ปีที่ : ข่าวปีที่ 5 ฉบับที่ 11 ประจำเดือน 11 2545

หัวข้อข่าว : ม.อ.ส่งเสริมชุมชนใช้แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองที่ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
รายละเอียด :

แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง เป็นหนึ่งในเครื่องมือหรือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ซึ่งชุมชนปะเสยะวอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ได้ตัดสินใจเลือกใช้แนวทางดังกล่าวนี้ภายหลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ไปแล้วระยะหนึ่งภายใต้โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก รับผิดชอบโดยสำนักส่งเสริม ม.อ. มีทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ ดังนั้นตลอดระยะเวลา 5 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายนจนถึงเดือนกันยายน 2545 ของการดำเนินโครงการฯ ชุมชนร่วมกับสำนักส่งเสริมและภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงมุ่งเน้นไปที่การจัดกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองให้มีคุณภาพมากที่สุด เพราะความสำเร็จของการจัดทำแผนแม่บท ไม่ได้อยู่ที่การทำให้เกิดแผนฯ และนำแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติเท่านั้น แต่อยู่ที่คุณภาพของการจัดกระบวนการที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และการพึ่งตนเองของคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด

นางบงกช นภาพงษ์ หัวหน้าฝ่ายบริการวิชาการชุมชน สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง และหัวหน้าโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กล่าวถึงแนวทางการจัดกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนปะเสยะวอ โดยสรุปว่าในระยะแรกของการสร้างความพร้อมนั้น คณะทำงานแผนแม่บทชุมชนฯ ซึ่งประกอบด้วยแกนนำชุมชนและบัณฑิตอาสา ได้เข้าร่วมอบรมทำความเข้าใจเรื่องแผนแม่บทฯ จากอาจารย์จำนง แรกพินิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ ต่อจากนั้นจึงเดินทางไปศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งและชุมชนต้นแบบแผนแม่บทฯ ที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สตูล กระบี่ และกลับมาจัดเวลาสรุปผลการศึกษาดูงาน พร้อมทั้งวางแนวทางขยายผลขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ในแต่ละหมู่บ้านของตำบลปะเสยะวอร่วมกัน

การขยายผลในระดับพื้นที่ คณะทำงานแผนแม่บทชุมชนฯ ใช้วิธีการจัดเวทีประชาคมในทุกหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนแม่บทฯ และกระบวนการจัดทำแผนแม่บทฯ รวมทั้งหาอาสาสมัครแต่ละหมู่บ้านที่จะทำหน้าที่สำรวจข้อมูลหมู่บ้าน ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ทำแผนแม่บทฯ ทำโดยประชุมที่อาสาสมัครเพื่อสร้างความพร้อมและความเข้าใจในการเก็บข้อมูลและแบบสำรวจ จากนั้นทดลองสุ่มสำรวจในหมู่บ้านนาร่อง 1 หมู่บ้าน เมื่อได้ผลจึงลงมือสำรวจจริง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ของครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละหมู่บ้าน การสำรวจเริ่มจากบ้านของอาสาสมัครเองก่อน แล้วขยายสู่ครัวเรือนใกล้เคียง ใช้อาสาสมัครหมู่บ้านละ 10 - 20 คน ข้อมูลที่เก็บประกอบด้วยประวัติศาสตร์ชุมชน ข้อมูลประชากรและครอบครัว ข้อมูลค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาความต้องการและความคาดหวังของชุมชน รวบรวมข้อมูลที่เก็บได้จากทั้ง 7 หมู่บ้าน ในขั้นนี้ได้จัดประชุมที่อาสาสมัครอีกครั้งเพื่อร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ร่วมกัน ก่อนที่จะสรุปผลเขียนเป็นร่างรายงานข้อมูลประกอบการทำแผนแม่บทฯ ซึ่งขณะนี้ร่างรายงานฯ ฉบับดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะจัดเวทีในระดับตำบล เพื่อนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลและร่วมแลกเปลี่ยน ตรวจสอบวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลกับแกนนำชุมชนให้สมบูรณ์ถูกต้องยิ่งขึ้น ก่อนที่จะจัดเวทีเพื่อเข้าสู่กระบวนการนำข้อมูลมาจัดทำแผนแม่บทต่อไป ทั้งนี้ตลอดกระบวนการที่กล่าวมาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากนักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGO) มาช่วยหนุนเสริมกระบวนการ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนกระบวนการ มาจากการมีส่วนร่วมคิดเอง ทำเอง

ของคนในชุมชนทุกระดับ บุคลากรของมหาวิทยาลัย NGO และภาคอื่น ๆ เป็นผู้หนุนเสริมกระบวนการเท่านั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเข้มข้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดเวทีในพื้นที่ การประชุมปรึกษาหารือ ศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ก็มีมีส่วนช่วยอย่างมากให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะในกระบวนการเก็บข้อมูลนั้น ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน รู้ข้อมูลในครอบครัวตนเอง รายรับ - รายจ่าย หนี้สิน สภาพเศรษฐกิจชุมชน ที่เดิมเคยพึ่งพาตนเองได้แต่ปัจจุบันกลับต้องพึ่งพาภายนอกเกือบทั้งหมด ได้เรียนรู้ทุนหรือแผนที่ชุมชนทรัพยากรในชุมชน และทุกข์หรือปัญหาที่ชุมชนประสบ ซึ่งการได้รู้จักตนเองและชุมชนอย่างลึกซึ้งตามข้อเท็จจริงของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาด้วยตนเอง จะนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บท ที่จะช่วยขยายทุนและจัดทุกข์ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ตลอดเวลา ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน ได้คน ได้เพื่อน ได้ความสนิทสนมไว้วางใจกันและเกิดเครือข่ายคนทำงานในระดับตำบล เชื่อมต่อกับมหาวิทยาลัยและองค์กรพันธมิตร ที่สำคัญมีส่วนกระตุ้นสำนึกรักและห่วงแหนถิ่นเกิด เพราะชุมชนได้มีโอกาสศึกษาคุณค่าและของดีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงการตระหนักในศักยภาพความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองและชุมชน เกิดความมั่นใจมากขึ้นที่จะใช้ศักยภาพภายในขับเคลื่อนงานพัฒนาโดยพึ่งตนเองเป็นหลัก นางบงกชกล่าวถึงผลที่เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บท

นางบงกช นภาพงษ์ ยังกล่าวด้วยว่าชุดประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกระบวนการฯ ที่ชุมชนปะเสยะวอครั้งนี้จะได้นำไปเผยแพร่แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ นักวิชาการ นักพัฒนา ภาครัฐ ภาคเอกชน และในระดับนโยบาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านชุมชนเข้มแข็ง และแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองต่อไป

แม้ว่าการดำเนินโครงการฯ ตามแผนงบประมาณจะสั้นมากคือ 5 เดือน ก็เสร็จแล้ว แต่เราก็จะทำหน้าที่ประสานกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ร่วมงานกันมา เพื่อช่วยขยายผลและหนุนเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องชัดเจนที่ชุมชนปะเสยะวอ จนถึงขั้นนำแผนแม่บทฯ ไปปฏิบัติใช้ เท่าที่ประชุมปรึกษาหารือกันก็จะมีการทำงานหลายอย่างร่วมกันต่อไป อาทิ โครงการชีวิตสาธารณะท้องถิ่นน่าอยู่ เมืองน่าอยู่ และงานวิจัยเศรษฐกิจระดับอำเภอ รวมถึงงานวิจัยท้องถิ่นในประเด็นที่เป็นทั้งทุนและทุกข์ที่ชุมชนประสบเช่น เรื่องที่เกี่ยวกับน้ำบาดู ใบจาก ที่พบมากที่นั่นและปัญหาขยะ ซึ่งต้องหาวิธีการจัดการที่ดี นางบงกชกล่าวตอนท้าย
